

**NEBESKÉ
DETEKTIVKY,
SENZACE
A ZÁHADY**

LUDVÍK SOUČEK

Ludvík Souček

**Nebeské detektivky,
senzace a záhady**

Copyright © 2015 Ludvík Souček – dědicové c/o DILIA
Cover design © 2015 Nikola Klímová

ISBN 978-80-7486-198-7 (ePub)

ISBN 978-80-7486-199-4 (mobi)

ISBN 978-80-7486-200-7 (PDF)

Obsah

Úvodem.....	6
Hledání betlémské hvězdy	7
... a hrobové se otevírali	23
Trable s kalendářem.....	39
Záhadná tykev	64
Meteority trochu jinak a s otazníky	99
Proč prohrálo Německo válku?.....	122
Kletby a hvězdářství kamenů.....	157

Tedy cíl nepřilíš odlehlý a poměrně omezený, ale přesto po mém soudu nesmírně užitečný, otvírá nám totiž přístup k jistému zvláště výhodnému hledisku, jež nám umožní toto vzrušující odhalení: nemůže-li si již člověk představovat (jak si bylo možno myslit kdysi), že je nehybným středem hotového světa, začíná se nyní v naší zkušenosti jevit jako sám vrchol vesmíru...

Pierre Teilhard de Chardin: MÍSTO ČLOVĚKA V PŘÍRODĚ

My přijdem! Duch náš roste v výša tepny touhou bijí,zimniční
touhou po světechdiv srdce nerozbijí!My přijdem blíž, my přijdem
blíž,my světů dobudeme,my bijem o mříž, ducha lvi,a my ji
rozbijeme!

Jan Neruda: PÍSNE KOSMICKÉ

Úvodem

Ne, ty doby se už nevrátí. Dnes zní jako pohádka, že William Herschel byl hudebníkem, Bessel obchodním příručím, Tycho de Brahe advokátem, Warren de la Rue, autor prvních daguerrotypií Měsíce, majitelem papírny.

Jeden astronom-amatér po druhém defilují dějinami hvězdářství. Vojenský lékař Gruithuisen, lékárník Schwalbe, sládci Hevelius, Carrington, Lassell a Krieger, učitel krasopisu Madler, sedláci Arnold a Palitzsch, úředník Schroter, teologové Kopernik, Secchi, Littrow, Bradley, Flammarion.

Záliba dala hvězdářství řadu vynikajících pracovníků – jakkoli vyvolených bylo vždy pořádku – i znamenitých výsledků.

Tato epocha nenávratně skončila. Pokorným a skromným milovníkům hvězdářství zbyly oblasti, kde se specializování, ustaraní a prací přetížení astronomové příliš neuplatňují: kulturní historie astronomie a její spojitosti s dějinami. A ovšem také hvězdářství přírodních národů, které lze napodobit i nejjednoduššími prostředky.

O tom všem jsem chtěl napsat knížku tak trochu z ptačí perspektivy, sjednocující a vysvětlující vzájemné vztahy zdánlivě oddělených dílčích skutečností. Někdy se tomu říká „příčný pohled“. Myslím, že takové „příčné pohledy“ současná specializovaná věda potřebuje jako sůl.

Obávám se však, že nakonec z mého dobrého předsevzetí vzešlo něco docela jiného: sbírka vyřešených i nevyřešených otázek, kuriozit, nesmyslů. Dějiny astronomie jsou na ně stejně bohaté – a mnohdy ještě bohatší – jako dějiny kterékoli jiné vědy. Nedá se nic dělat. Stalo se.

Ludvík Souček,
Praha, březen 1967 – leden 1968

Hledání betlémské hvězdy

Tři králové a Herodes

VOPOVEDNÍK: Město Jeruzaléme, pozdvihni oči svých a pozoruj bedlivě náklonností svých. Až uzříš, diviti se bude srdce tvoje, jaká moc pohanův přichází k tobě, nedbajíce na velikost cesty daleké, ani na žádné ouzкости všeliké, jen aby mohli toho nového krále spatřit a jemu sličnou poklonu učinit.

KRÁL ARABSKÝ (ukazuje na hvězdu a mluví): Králové a bratři milí, pojďme spolu tuto chvíli, a po hvězdě té se pilně spravujme, neb nás jistě do Betléma dovede. Ta hvězda od nás spatřená z hlavní země Arábie až sem před náma svítí.

PÍSEŇ: Tři muderci od východu slunce, šťastné sou jeli, když sou hvězdu přejasně svítící nově viděli. Ta do Jeruzaléma napřed je vedla k Herodesovi. Ta do Betléma potom je vedla k Ježíškovi.

Úryvek z „KOMEDIE O HVĚZDĚ“ opsané v roce měsíci léta 1839

Nevím, je-li to právě důstojné a vhodné, ale přímo nutkavě se mi do pera plete výňatek ze slavné knihy Conana Doylea Studie v krvavých barvách, kterou uvedl na jeviště literatury nesmrtelného detektiva Sherlocka Holmese. Jak se sluší a patří, představuje hned v první kapitole jeho ctnosti i nectnosti. Jednou z nectností (alespoň podle mého názoru) je Holmesův naprostý nezájem o astronomii:

„Ale sluneční soustava!“ namítal jsem.

„K čemu, u čerta, je mi sluneční soustava?“ přerušil mne netrpělivě. „Pravíte, že se točíme kolem Slunce. Kdybychom se motali kolem Měsíce, pro mne a pro mou práci by v tom nebylo za krejcar rozdíl.“

Možná, – ačkoli bylo napsáno několik výborných detektivek, kde užité astronomie sehrála velkou nebo dokonce rozhodující úlohu. Bud' jak bud', alespoň s jedním pozoruhodným nebeským jevem se Sherlock Holmes přece jen určitě seznámil už v dětských letech: s betlémskou hvězdou, visící nad jesličkami. Podle evangelií ohlašuje narození Ježíše Krista; odjakživa bývá zpodobňována jako vlasatice s dlouhým, jako kinžál prohnutým chvostem. Patří k Jesličkám právě tak jako její kolega košílatý andělíček se stuhou, opatřenou nápisem o slávě Boha na výsostech a o vytouženém pokoji lidem dobré vůle. Vždyť i tři mudrci z Východu Kašpar, Melichar a Baltazar (jmenovali. se ovšem v každém století jinak a tahle zvučná a rýmující se jména jim přisoudilo teprve století deváté, které je také změnilo z mudrců v potentáty) se podle Matoušova evangelia zajímali: „Kde jest ten narozený král židovský? Nebo viděli jsme hvězdu jeho vycházení a vypravili jsme se, abychom klaněli se jemu...“

Kometa je jistě jedním z nejnápadnějších jevů na nebi. Je-li pořádná a jasná, poskytuje nezapomenutelný pohled. Bohužel – v posledních desetiletích taková vlasatice nepoctila sluneční soustavu návštěvou, ačkoli tuhle podívanou zažili naši šťastnější předkové mnohokrát. Docela rád bych věřil, že i pravěký lovec ze Lhanic na Moravě ozdobil svou kamennou sekýru její rytinou a obdařil tak naše země patrně nejstarší astronomickou památkou světa, kdyby...

Kdyby se tahle nešťastná rytina komety tak nápadně nepodobala zmíněným betlémským hvězdám nad jesličkami... Kdyby se tak naprosto nelišila od všech nejstarších zpodobení hvězd, kreslených nebo rytých do skal vždy jako body, nikoli jako hvězdy. Charakteristickým příkladem je skalní obraz z východogotlandské provincie Herrebro. Je to jakási primitivní, nepříliš povedená mapa hvězdné oblohy, dokonce i se zvláštním a originálním druhem popisu: k souhvězdí Velkého vozu přimaloval pravěký umělec skutečný vůz se dvěma zapraženými koňmi – patrně to má být Odinův vůz. Toto souhvězdí se totiž v nordickém podání jmenovalo podle nejvyššího (nejkrvežíznivějšího)

germánského boha. Hvězdy jsou znázorněny jako tečky. Pokud se později tu a tam skutečné hvězdy v kresbách vyskytují, mají podobu, jakou nám zprostředkuje nedokonalá oční čočka, složená z hvězdčovitě složených vláken, při pohledu na zářící bod: vzájemně se protínající svazek čar. Škoda! Nezbyvá než utěšovat se nadějí, že ten, kdo vlasatíci na kamennou sekeru pracně vryl, byl veden stejně ušlechtilými pohnutkami jako Hanka, falšující slavné Rukopisy, nebo moderní autoři archeologických padělků...

Nad Betlémem se tedy v době narození Ježíše podle Matoušova a Lukášova evangelia (do ostatních evangelií vstupuje Ježíš už jako dospělý prorok a divotvůrce) objevila nápadná kometa a tři mudrcové přispěchali s dary pro Spasitele. Se zlou se však potázali. V Judeji tehdy vládl zlý muž Herodes. Ve svých šestadvaceti letech se stal z římské milosti místodržitelem Galileje, kam se po nezdařeném odboji uchýlily rozprášené zbytky partyzánských oddílů židovských vlastenců, Makabejských. Kolaborant Herodes, zaprodaný Římu, postupoval proti Makabejským s krutostí srovnatelnou snad jen s řádním fašistou. Popravoval vlastence bez soudu a tak nelítostně, že byl sám nakonec nucen uprchnout pod ochranu římského vojenského tábora a později dokonce až do Egypta. Tam se dočasně stal milencem proslulé královny Kleopatry. Pak odjel do Říma, kde byl po třech letech – jako šestatřicátník – vyhlášen králem Judeje. Po krátké době zmatků a bojů, způsobených vpádem Parthů, začalo jeho vládní období, trvající 32 let.

Značnou část své vladařské energie věnoval stavbě skalní pevnosti Masada na těžce přístupné plošině 400 metrů nad Mrtvým mořem. Skládala se ze dvou luxusních paláců, z kasáren, zásobáren a 1 260 metrů dlouhé hradební zdi.

Je historickým paradoxem, že tato pevnost sice nikdy neposloužila samotnému Herodesovi, zato se však stala poslední baštou odporu Židů proti římským dobyvatelům, věrným ochráncům Herodese. Pod vedením jakéhosi ben Jaira odolávala Masada ještě celé dva roky po pádu Jeruzaléma roku 70 n. l. Protiútoky statečné posádky zneklidňovaly okupanty. Ti dokonce

oblehli Masadu celou legií, asi šesti tisíci muži, a vrhacími stroji pobořili část hradby.

Ani jeden z obránců nepadl živý do rukou Římanů. Všech 960 mužů, žen a dětí spáchalo raději dobrovolnou sebevraždu...

Na samém sklonku života, když už Herodes nevyлéčitelně onemocněl těžkou cukrovkou, přišli k jeho dvoru tři mudrci z Východu. O tom však už vypráví Matoušovo evangelium:

Když se pak narodil Ježíš v Betlémě Judově za dnů Heródesa krále, a mudrci od východu slunce vypravili se do Jeruzaléma... Tehdy Herodes uzřev, že byl oklamán od mudrců, rozhněval se náramně, a poslav, zmordoval všechny dítky, kteréž byly v Betlémě i ve všech končinách jeho, od dvouletých a níže, podle času, na kterýž se byl pilně vypyтал od mudrců.

Za čtyři měsíce nato Herodes zemřel.

Chronologovi, vědci uvádějícímu do pořádku kalendář a do souladu historická data všemi, zejména astronomickými prostředky, nezbyvá tedy zdánlivě nic jiného než vyhledat ve starých zápisech, nejen židovských, ale i egyptských, čínských, indických atd. atd., kometu, která by se dobou objevení hodila jako betlémská hvězda. Sporné datum Ježíšova narození bude pak objasněno jedna radost.

Nuže, vzhůru na lov za dávnými kometami!

Zaznamenány zůstaly ovšem jen ty nejjasnější, ale nic nevadí. Určitě mezi nimi bude i hvězda betlémská, dokázala-li vyrušit ze záviděníhodných královských nebo mudrcových radovánek hned tři monarchy a přimět je vydat se na dalekou štrapáci až do Betléma. Tak tedy: kometa čínských kronik z roku 467 př. n. l. – moc brzo, právě tak jako vlasatice z roku 240 před n. l., 87 př. n. l. (náramně slavná, záznamy jsou z Evropy i z Asie) a 11 př. n. l. Jedenáct let je přec jen příliš veliký rozdíl, i když připustíme, že se Ježíšovo narození nemuselo ani s objevením komety, ani s počátkem našeho letopočtu krýt zrovna nachlup. A dál? Nevěříme vlastním očím. Další velká komety jsou zaznamenány až roku 65 n. l. v Číně a 66 n. l. v Evropě. Získaly sice definitivně pro všechny budoucí vlasatice špatnou pověst nositelek všelijakých nepřijemností a

malérů – zanedlouho byl totiž v židovské válce zničen Šalamounův chrám v Jeruzalémě –, ale Ježíšovo narození docela určitě neohlásily. Po vlasatici vyskytující se kolem přelomu letopočtu není vidu ani slechu.

Objevení vánočních a novoročních komet nicméně stále budilo mimořádnou pozornost, jak o tom svědčí záznamy horlivých kronikářů.

Tak například Praha byla vzrušena kometou viditelnou od 22. prosince 1301 až do 21. ledna 1302. Podobná kometa, zářící celých 14 dní, se v tuto sváteční roční dobu objevila opět roku 1312. Roku 1438 byla v Praze pozorována kometa jasnící se na západě s chvostem obráceným k jihu a roku 1618 se kometa s chvostem obráceným k severu rozzářila na obloze Pražanů (a přirozeně i celého ostatního světa, lépe řečeno celé severní polokoule) právě na Štědrý den, 24. prosince roku 1618. Byla viditelná 55 dní, tedy až do 12. února. Podobný jev se odehrál i v roce 1743.

Vánoční a novoroční komety přirozeně byly věřícími bedlivě pozorovány a lidé se dohadovali, zda přinášejí dobré, nebo zlé. Chronologa se však přesto zmocňuje černé podezření: že by betlémská hvězda nakonec vůbec nebyla kometou? Že by kometa byla jenom barokním výmyslem, přikrášlením, snažícím se jako ostatně celé barokní umění představit všechno, co souviselo s církví, nejokázaleji a nejvýrazněji! Nejspíše tomu tak bude. Ale čím tedy u všech všudy betlémská hvězda skutečně byla?

Slavný dánský astronom Tycho de Brahe, působící v době vlády císaře Rudolfa II. v Praze, se touto otázkou obsáhle zabýval už pár set let před námi. Také on musel ze svých úvah komety vypustit. Nějaký čas se domníval, že snad šlo o novu, náhle vzplanuvší hvězdu, která na sebe upoutala všeobecnou pozornost. Ani to by nebylo nic zvláštního a nového – takových nov známe mnoho a právě Tycho de Brahe měl důvod na ně myslet. 11. listopadu 1572 vyšel z laboratoře na zápraží zámku a zároveň kláštera Herritzwaldu. Byl mladým právníkem a zabýval se tehdy oblíbenou kratochvílí – zlatodějstvím. Nadýchal se patrně výparů

rtuti, což bylo u alchymistů nejen obvyklé, ale takřka nevyhnutelné a při chronické otravě vedlo k řadě blábolů v alchymických knihách a rukopisech. Hned při prvním letmém pohledu na oblohu spatřil poblíže nadhlavníku novou, mimořádně zářivou hvězdu. Nevěřil svým očím. Volal sluhy, zda také hvězdu vidí, zastavoval dokonce i rolníky, vracející se z polí. Mladý alchymista nechal zlato zlatem; začal polohu hvězdy měřit a zaznamenávat její jas. Díky jemu víme, že měnila svou barvu od bílé přes žlutou do červené, v květnu 1573 svítila opět bleděmodře jako Saturn, a teprve po 15 měsících zmizela.

Co věštila? Protestantům, kteří zažili v noci z 23. na 24. srpna 1572 strašlivou Bartolomějskou noc, v níž bylo povražděno 30 000 hugenotů, příchod Antikristův. Rozradostněným katolickým fanatikům znovuzrození Kristovo. Ale buď jak buď: mladý šlechtic Tycho de Brahe navzdory předsudkům doby odmítl předurčenou diplomatickou dráhu. Stal se hvězdářem a vedoucím astronomické observatoře na Hvenu, propůjčené mu přízní dánského krále Bedřicha I.

Neméně dramatické bylo objevení supernovy v souhvězdí Hadonoše roku 1604, pro nás tím zajímavější, že prvním pozorovatelem byl Jan Brunovský, počtářský pomocník Jana Keplera, jenž se nechtěl zdržovat svízelnými výpočty. 10. října toho roku šel Brunovský za Keplerem ze Starého Města přes Malou Stranu na Hradčany. Byl sychravý, nepříjemný den, tím nepříjemnější, že počasí znemožňovalo pozorovat očekávanou konjunkci Marta s Jupiterem. Pojednou se obloha nad západním obzorem začala čistit, mraky se trhaly a nad Strahovem se objevily obě planety – poblíž nich však ještě třetí hvězda, jasná jako Jupiter.

Než udýchaný Brunovský doběhl se senzační zprávou na Hradčany, obloha se opět zatáhla. Kepler spatřil novou hvězdu až 17. října, dávno po Brunovském, po neznámém italském lékaři v kalabrijské Coseuze i po astronomu Altobellim z Verony.

Tutéž novu nacházíme i v čínské kronice She-ke, zapsané za doby panování dynastie Ming: V 32. roce epochy 9. měsíce Yih

Cho (tj. 10. října 1604) se objevila hvězda Host v nebeské krajině Wei (jižní část souhvězdí Hadonoše). Podobala se ohnivé kouli, její barva byla žlutočervená...

Zprávy o novách čteme ve starých kronikách poměrně často. Nova objevivší se roku 123 n. l. se dokonce stala řeckému hvězdáři Hipparchovi podnětem k pracnému sestavení prvního hvězdného katalogu, jehož pomocí mělo být napříště vyhledávání „nových hvězd“ ulehčeno. Další nova se objevila roku 172 (zářila v pěti barvách), roku 389 (poblíž Altaira a jasnější než Venuše), mimořádnou novu pozorovali arabští hvězdáři Haly a Giafár ben Mohamed roku 829 (tvrdili, že měla jasnost Měsíce v první čtvrti a v květnu roku 1006 zazářila v souhvězdí Skopce obrovská nova, „planoucí jako pochodeň“.

Kolem začátku našeho letopočtu je však pusto, prázdno... Sám Tycho de Brahe uznal, že s novou neměla betlémská hvězda patrně nic společného.

Nezbývá než se znovu trochu podívat do dějin a trpělivě hledat. Prvním vodítkem nám může být sama zpráva – nebo chcete-li pověst –, že díky betlémské hvězdě přišli bezpečně, rovnou za nosem až do betlémského chléva tři mudrci, tři mágové. Taková pověst o cestě podle hvězdy se dobře čte a dobře poslouchá, podstatně hůře však provádí v praxi. Jenom docela malé děti se domnívají, že měsíček stojí nad sousedovou chalupou, že slunce zapadá za humny a že je možné, když maminka zrovna nehlídá, doběhnout si na něj sáhnout. Z astronomického hlediska je nalezení chléva „pod hvězdou“, byť i by to byla hvězda betlémská a byť by i hledali mágové, naprosto vyloučené.

Čím se vlastně takoví mágové, když zrovna nebyli na cestách, celý den zabývali? Inu, tu a tam si začarovali nebo trochu zaříkávali, ale hlavně věštili. Z letu ptáků, z vnitřností obětovaných zvířat, z odrazů na vodní hladině, ale především – z hvězd. Byli to zkrátka hvězdopravci, astrologové, čtoucí minulost i budoucnost z postavení Slunce, Měsíce a planet, nikoli z nov nebo vlasatic. Nevydělali by si ani na teplou vodu, kdyby museli s věštěním čekat na kometu nebo na výbuch některého vzdáleného

slunce...

Měli ostatně i tak dost starostí. Za vlády Tiberiovy byli z Itálie „astrologové a kouzelníci“ vyhnáni a Tacitus nás zpravuje o „krutém a bezvýsledném nařízení“ a vyhnání „matematiků“ (což opět znamenalo astrologie), pronásledovaných za Claudia. Tyto a podobné zmínky vedly občas k nespravedlivému hodnocení císařských výnosů, a dokonce i některých filozofických spisů, např. Platónových. Pokud mluví Tacitus „o matematicích“, jde většinou, ne-li ve všech případech, o astrologie. Nepřízeň matematikům, připisovaná uvedeným moudrým pánům, je výsledkem historického nedorozumění.

Naši domněnku o astrologické podstatě betlémské hvězdy podpořil asi roku 200 n. l. sám církevní Otec Tertullian. Neviděl v betlémské hvězdě žádný zázrak, ale pouhé zvláštní seskupení planet, věšticí Ježíšovo narození, v němž zvláště důležitou úlohu hrály Saturn a Mars. Aha – přihořívá!

Na další etapu však musíme čekat téměř tisíc let, až do padesátých let dvanáctého století. Tehdy totiž byzantský císař Manuel Comnenus (1143–1180), patrně z nedostatku jiné zábavy a ačkoli se východořímská říše kymácela v samých základech, horlivě diskutoval se svým dvorním filozofem Michalem Glycasem o hvězdoprávectví. Pošetilý Glycas tvrdošíjně zastával názor, že betlémská hvězda byla zázračným nebeským jevem, a tudíž nemůže být hodnocena a vykládána pravidly pozemské astrologie. Císař naproti tomu svatosvatě věřil, že mágové přesně znali význam vzájemného postavení planet a že z východu betlémské hvězdy a ze souhvězdí zvěrokruhu, v němž se objevila, seznali místo i národ Ježíšova narození.

Císař se opíral zčásti o autoritu badatelů v bibli (jejichž díla se nám nezachovala), zejména však o svou císařskou moc. Vyhrál spor na celé čáře. Když už měl ustavičných Glycasových námitek právě dost, nechal jej roku 1156 oslepit a doživotně uvěznit, čímž vědecká diskuse skončila...

Pak už je stopa souvislejší. Kardinál Petrus de Alliaco, smutně proslulý vyšetřovatel a soudce Jana Husa, tvrdil, že se Kristus

narodil „in gloria Saturni“, ve slávě Saturnově, protože Saturn vládne Židům. Což ostatně Židé, znalí hvězdopravectví, potvrzují – židovský prorok Amos v 8. století vysvětluje svým soukmenovcům, že Kewan (Saturn) je „jejich obrazem, hvězdou jejich bohů“. A židovský mudrc Samuel Sarza roku 1368 napsal: Hvězda Mars je naším odpůrcem, hvězda Saturn zachráncem.

Jsme zkrátka v době, kdy babylónští bohové sice zahynuli s pádem Babylónu, avšak chaldejská a perská magie si vydobývala v soustavě římských, syrských, židovských a ostatních pověr národů kolem Středoziemního moře stále pevnější místo. V době, o níž Engels ve svém díle o náboženství napsal: Hlavní úlohu hrály zázraky, vytržení, vidění a duchaření, hádání budoucnosti, alchymie, kabala a podobné pokoutní čáry.

Všechno klapě. Teď jde jen o to, zjistit, zda došlo někdy kolem předpokládaného data Kristova narození k takovému vzájemnému seskupení planet, jehož astrologická mimořádnost by byla nade vši pochybnost.

Tuto dosti obtížnou úlohu, vyžadující vynikající znalosti nebeské mechaniky, už za nás provedl sám velký Jan Kepler, „astronomický příručí“ Tycho de Braha na dvoře císaře Rudolfa II., právě třicet let poté, co jeho pan šéf z úvah o betlémské hvězdě definitivně vyloučil vlasatici i novu. Zjistil, že roku 7 př. n. l. došlo k velké konjunkci, k velkému setkání Jupitera se Saturnem v souhvězdí Ryb.

Možná, že vám tohle zjištění nepřipadá moc senzační, ale starým astrologům určitě senzační připadalo, a jak! Schnabel objevil roku 1925 v berlínském muzeu klínopisný zlomek z přelomu 7. a 6. roku před n. l., pocházející z babylónského města Sippar, který setkání Jupitera se Saturnem v Rybách nejen zaznamenává, ale i vyzdvihuje jako událost mimořádného významu.

A teď dovolu malou odbočku: jako prof. Dr. Arnošt Dittrich, z jehož prací čerpám část materiálů k této kapitole, i já jsem se na stará kolena pustil do hvězdopravectví. Ne snad že bych věštění budoucnosti z hvězd věřil nebo – to už vůbec ne! – že bych se

hodlal sestavováním horoskopů žít. To bych namouduši raději tloukl na silnici šterk. Řádné sestavení, vypočítání a vysvětlení horoskopu podle tradičních hvězdopraveckých pravidel totiž vyžaduje usilovnou práci mnoha desítek nebo i set hodin, naplněných složitými početními výkony, a to i tehdy, jsou-li po ruce pomocné tabulky a diagramy. Naučil jsem se počítat horoskopy, abych mohl alespoň trochu zasvěceně vniknout do pozoruhodných astronomických vědomostí národů, jejichž hvězdářství bylo kromě péče o kalendář zaměřeno zejména právě na hvězdopravectví.

Knih a rukopisů zabývajících se astrologií je více než dost, stovky, tisíce, i když jsou dnes mnohé z nich mimořádně vzácné. Ještě více než knih je však bláznivých představ o hvězdopravectví – v některých státech dnes téměř nenalezneme časopis, který by týden co týden čtenáře neobšťastnil „horoskopem“ a radami pro „narozené ve znaku Býka, Štíra, Vodnáře atd. – především ovšem s obchodními radami. Tam také kvetou a bují živnosti samostatně hospodařících astrologů, udělujících neocenitelné pokyny poštilcům ochotným vyhodit několik desítek dolarů, liber nebo marek za bezcenný blábol. Příjmy těchto podvodníků, kteří o skutečné, historické (i když stejně poštilé) astrologii nemají ani ponětí, dosahují nikoli astrologických, ale astronomických částek...

Tuhle „astrologii“ můžeme klidně vynechat. Podívejme se však pro zajímavost, jak vypadalo počítání horoskopu způsobem Tycho de Braha nebo Jana Keplera. Však si je císař na dvoře držel a platil – třeba bídne a nepravdělně – především, ba takřka výhradně jako hvězdopravce, teprve v druhé řadě jako hvězdáře.

Úvodem bylo třeba dokonale ovládnout sférickou astronomii, určování poloh hvězd a planet, zvířetník atd. atd. Do zvířetníku vkládali astrologové čtyři rovnostranné trojúhelníky, trigony: ohnivý, zemský, vodní a vzdušný, tvořící základní rozdělení jednotlivých souhvězdí zvěrokruhu. Následovalo dělení jemnější. Souhvězdí (v astrologické hantýrce znamení) mohou být podle vzájemných vztahů:

- přímého nebo šikmého vzestupu;
- vladařská nebo poslušná;
- pohyblivá nebo stálá, případně společenská;
- krásná, prostředně krásná a šeredná;
- plodná, prostředně plodná a neplodná;
- zvučná, prostředně zvučná a němá;
- tučná, hrubá, hubená, ladná, mohutná, churavá, nadaná;
- filozofická, vychovatelská, umělecká, hříšná, výstřední;
- zlostná, hudební, dvojtělesná, tropická;
- mužská a ženská;
- denní a noční;
- horká a chladná;
- suchá a vlhká.

A tak dále a tak dále – asi třicet dalších charakteristik z lásky ke čtenáři vypouštím.

Tyto vlastnosti mohou (a nemusí) mít oběžnice, mezi něž astrologie ve smyslu středověké zeměšředné nauky počítá Slunce a Měsíc.

Asi tak tohle znají nebo alespoň by měli znát i pokoutní astrologové, šířící kolem sebe domněnku, že postačí zařadit datum narození člověka do příslušných šuplátek planet a znamení zvěrokruhu – a horoskop je hotov. Omyl! Práce teprve začíná.

Především je třeba vypočítat takzvané aspekty (vztahy). Solární (mezi Sluncem a planetami), lunární (mezi Měsícem a planetami) a mutuální (mezi planetami navzájem), samozřejmě jak pro okamžik narození zákazníka, tak pro období, kdy si přeje radu a astrologickou ordinaci.

Potom se hvězdopravec pustí do díla srovnatelného jenom s pletením svetru s dlouhým rukávem. Musí totiž zjistit, v jakém vzájemném úhlovém vztahu se všechna nebeská tělesa nacházela a nacházejí. Zda v konjunkci, sextilu, kvadratuře, trigonálu, opozici, paralelu, semisextilu, semi-kvadratuře, kvintilu, seskvikvadratuře, binkvintilu, semikvintilu, nonagonu, seskvintilu či kvinkunxu a o kolik stupňů a minut (přinejmenším) se od těchto vztahů odchylují.

Když to hvězdopravec všechno šťastně má a pokud zatím

nezemře sešlostí věkem (což by se slabším matematikům mohlo stát), přikročí k zachycení dalších planetárních vztahů a neméně pracnými výpočty zjišťuje, zda jsou planety v „recepti“, „translaci“, „kolekci“ atd. atd. – promiňte, začínám už trochu odpadat...

Ale teprve pak to začne doopravdy. Počítají se tzv. dignity, hodnoty planet. Jsou pro každou chudinku planetu trochu jiné a liší se podle toho – nastražte uši! –, je-li planeta v recepti, exaltaci, triplicitě, termínech, dekanu, detrimentu, kasu nebo peregrinu. Další dignity planet počítáme podle jejich pohybu, po krátkém odpočinku pak podle vztahu k Slunci, podle nebeských stran a tak dále a tak dále.

Následuje zařazení planet příslušného data do tzv. nebeských domů – je jich celkem dvanáct, takže je o legraci postaráno. Jmenují se – to vás určitě bude zajímat – ascendent, anaphora, thea, hypocheum, agathytichi, kakithychi, descendent, epikataphora, theos, mesurania, agathodaemon a kakodaemoh.

Zbytek už je jednodušší. Hvězdopravec upraví výpočet s ohledem na hvězdy (stálice), které až dosud macešsky zanedbával, na tzv. „měsíční uzly“ a na významné body zvířetníku se vztahem k minulému zákaznickovu životu. Tím by byly předběžné výpočty zhruba hotovy, obvykle však astrolog zjistí, že to někde zkopal (já bych mohl vyprávět!), a je-li poctivý, všechno zahodí a začne hezky od začátku. Když je konečně všechno v pořádku, může neméně složitým způsobem vypočítaná data vykládat. Jsou o tom celé tlustopisy, německy se jim říká Deutungsbücher.

I když jste tento výklad jen tak přelétli (což bylo dost moudré), doufám, že jste navždy vyléčení z víry v týdenní astrologické sloupky v časopisech i v pokoutní astrologii a že jaksepatří politujete nebožtíky Tycho de Braha, Keplera i ostatní, nucené v potu tváře vydělávat chléb svůj hvězdo-pravectvím, aby se ve vzácných volných chvílích konečně směli zabývat milovanou astrologií.

Ještě něco je však důležité – a tím se konečně vracíme k betlémské hvězdě: astrologická pravidla se celá tisíciletí vyvíjela a

vcelku shodovala všude, kde existovala vzájemná výměna informací a kulturních statků, tedy například na celém Středním východě. Můžeme být jisti, že všichni astrologové souhlasili s Babyloňany, považujícími Jupitera za „královskou hvězdu“ a připisujícími jeho „heliakickému východu“ (tj. dnu, kdy se planeta během roku poprvé objeví v ranním soumraku před východem Slunce) mimořádný význam. Krále bychom tedy šťastně měli – jak ale došli ctihodní astrologové právě na Judeu, na Izrael? Inu, právě díky souhvězdí Ryb.

Pro babylónskou a tím pro celou východní učenost byly Ryby souhvězdím země západu. Amurru, zahrnujícího Sýrii, Fénicii a Judeu.

Tertullian a další autoři se však zmiňovali i o Marsu. Kde byl Mars? Zajímá-li vás to přesně (doufejme, že ne), tedy v 15° znamení Panny a sedm dní po opozici. Mars slábl – a Mars astrologům zosobňoval a zastupoval krále Amurru. Vzdaloval se právě od Saturna, ochranné hvězdy Židů...

Zkrátka a dobře – podle pravidel astrologie bylo možné a vlastně nutné vysvětlit tehdejší konstelaci planet asi takto: vychází Jupiter, královská hvězda. Jupiter je v souhvězdí Ryb – souhvězdí země Amurru, poblíže židovské planety Saturna, jde tedy o nového židovského krále. Nepřítel Židů Mars zapadá – lze tudíž očekávat brzký konec vlády krále Herodese. Slunce (bylo právě před tzv. „jarním bodem“) hlásá příchod Mesiáše, Spasitele...

Takové – nebo alespoň velmi přibližně takové události oznamovalo podivné a vzácné seskupení planet na obloze. Podivné? Vzácné? Což se neopakuje častěji, že je tak překvapilo? V tom je, jak praví Faust, jádro pudla. Neopakuje.

Taková konstelace je mimořádně vzácná, takřka ojedinělá, a ke všemu v jediném roce 7 př. n. l. se opakovala třikrát za sebou díky tomu, že ke konjunkcím došlo poblíže bodu zvrátů Jupitera a Saturna, jako by chtěla své proroctví trojnásobně potvrdit. Známý chronolog Neugebauer propočítával četnost této konstelace pro období mezi rokem 1800 př. n. l. a 400 n. l., tedy za plných 2200 let. Došel ke zjištění, že se za tuto dobu trojnásobná konjunkce